

TRETTONDE SÖNDAGEN ”UNDER ÅRET”

ÅRGÅNG B

Första läsningen: **Vish 1:13-15; 2:23-24** (*Genom djävulens avund kom döden in i världen*)

Vishetens bok (Salomos vishet) har som grundtema hoppet om odödlighet för de rättfärdiga och den belöning eller det straff som väntar efter döden. Därför bör talet i v. 14 om att inget gift dräper och att döden inte bor på jorden tolkas som *andlig* död: Skaparen gav oss jorden, inte för att vi skulle missbruka den och dra evig undergång över oss utan för att allt i den skulle tjäna livet, i slutändan: det eviga livet, vår lön.

Andra läsningen: **2 Kor 8:7,9,13-15** (*Ert överflöd skall avhjälpa deras brist*)

Det är självklart för Paulus, i Gamla förbundets anda (v.15; 2 Mos 16:18), att rika kristna ska dela med sig åt fattiga så att en *jämvikt* (v. 13) uppstår. Aposteln vill inte befalla utan säger detta som ett råd. När vi ser rika kristna kvarter, där alla har för mycket, vid sidan om fattiga slumområden, ska vi gråta och förmana men inte hata.

Evangelium: **Mark 5:21-43** (*Lilla flicka, jag säger dig, stig upp!*)

Markus skriver gripande. Man anar hans källa, ögonvittnet Petrus, bakom denna dramatiska berättelse. Vi berörs av Jesu villkorslösa engagemang för två patienter på en gång, under jäktade förhållanden, Jesu goda vilja mot båda, hur han bara har deras behov för ögonen, mitt i trängseln och trots att man skrattar ut honom. Vi ser Jesu levande optimism och hans gudomliga, oerhörda makt att ge liv och hälsa.

Nu invaderas världen av **nåden**. Gud är här i Jesus och hans kärlek överskrider gränser, till och med de gränser som hans egen lag – Moses lag – har ställt upp, åtminstone som man brukade tolka den. Markus poäng här är anti-fariseisk: Det är sant att en kvinna enligt de kultiska renhetslagarna i Tredje Moseboken var utesluten från den religiösa sfären under sin menstruation (3 Mos 15:19 ff) – men här finns en kvinna som p.g.a. sjukdom inte har haft en chans på årtal att närma sig Gud, en sjukdom som har kostat henne allt hon äger – ska Gud visa bort henne för alltid? Lagen säger att Jesus ”smittas ner” av hennes kultiska orenhet här, när hon vidrör honom bakifrån – men det är ju menat som ett förtvivlat rop på hjälp (och ett tecken på tro). Vi vet att döden, även ett barns, rent teologiskt sett är en ”konsekvens av synden”, men varför förakta Jesus när han förbarmar sig över en tolvårig flicka vars föräldrar ber för henne? Jesus blir visserligen kultisk oren genom att vidröra flickans lik (4 Mos 19:11 ff) – men se: han är livets Givare! Gamla testamentets strikta regler kring de kroppsvätskor som hade att göra med liv och fortplantning, och kring lik, skulle positivt skydda mot en trivialisering och banalisering av livets gåva. Markus visar hur Jesus problematiserar vårt användande av Guds bud: de syftar till vördnad för livet och för livets Givare, men de får aldrig **blockera barmhärtigheten**.

MÅNDAGEN I 13 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Am 2:6-10, 13-16** (*De längtar efter att se stoft på de armas huvuden*)

Vi börjar nu läsa profeten Amos bok från mitten av 700-talet f.Kr. – den äldsta profetboken vi har. Amos var från sydriktet Juda. Gud skickade honom till Samaria, nordriktet Israels lyxiga huvudstad, för att predika omvändelse, V. 6-8 handlar dels om hur fattiga och utsatta luras, och dels om mäns deltagande i orgiastiska kulter av avgudarna Baal och Ashera (tempelprostitution).

Evangelium: **Matt 8:18-22** (*Följ mig*)

Den skriftlärde vill följa Jesus på fläcken efter att ha lyssnat till honom. Vet han vad han ber om? Rävar (v. 20) är jagade djur som aldrig är trygga för människornas hundar. Jesus lever under deras nivå, vill han säga, fri som en fågel men ständigt hemlös, eftersökt och jagad. Det finns inget romantiskt i att leva så. En verkligt hängiven lärjungekandidat accepterar det – däremot är nästa krav oerhört: att ett så allvarligt bud som fjärde Guds bud (om att vörda föräldrar) skulle åsidosättas genom att man ignorerar sin egen fars begravning! Begäran om tjänstledighet för detta (v. 21) var rimlig – tillät inte profeten Elia sin lärjunge Elisha något liknande (1 Kung 19:20-21)? Det var inte frågan om lång tid – judarnas begravningar gick snabbt. Att kalla de sörjande därhemma för *döda* (v. 22) var grovt (men kanske vet Jesu om att den snyftande familjen skulle tvinga lärjungen att inte återvända?). I Jesu radikala krets fick man satsa ALLT, inte blicka längtansfullt bakåt som Lots hustru, hon som stelnade till under flykten från undergångens stad (1 Mos 19:26; jfr Luk 9:62). Jesus resonerar kanske också utifrån buden om att en *präst* eller *nasir* inte fick gå till en död person (3 Mos 21:11; 4 Mos 6:6-7). Jesus ser i så fall sina närmaste män såsom avskilda, prästerliga, heliga (jfr 1 Pet 2:9). Det är som med krig: allt annat än kriget prioriteras ner. Men ska vi förakta begravningar? Kyrkan har tydligt velat hindra den idén genom att lägga *den sjunde kroppsliga barmhärtighetsgärningen* till de sex i Matt 25:31ff: *begrava de döda!* (se *Katolska kyrkans katekes*, nr 2447). Jesus bekräftar i övrigt också klart och tydligt Fjärde budets viktighet (se Matt 15:3-6).

Den som ser sig om när han har satt sin hand till ploget, han passar inte för Guds rike. (Luk 9:62).
--

TISDAGEN I 13 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Observera att följande läsningar enbart gäller för mässan under dagen. Kvällsmässan firas för högtiden imorgon (se nedan).

Första läsningen: **Am 3:1-8; 4:11-12** (*När Herren talar vem skulle då inte profetera?*)

En ödeläggelse har Gud låtit drabba Israel (v. 11). Profeten tänker nog på den stora jordbävningen (Amos 1:1) som vetenskapligt kan dateras till ca år 750 f.Kr. Vi i Sverige minns tsunamin i Stilla havet, julen 2004, som dödade många svenskar. Hur kunde det hända... Katastrofer är förvarningar, vill Amos säga: *Bered dig att möta din Gud!* (v. 12). V. 3-6 är retoriska frågor. Amos vill säga: *Ger Gud er katastrofer utan att ni förtjänar dem? NEJ! Se upp, värre saker är på väg! Ni har ju inte bättrat er!* Hårda ord, ja, men de blev sanna: trettio år senare utplånades nordriket Israel (se förra veckan, måndag).

Evangelium: **Matt 8:23-27** (*Han hutade åt vindarna och sjön, och det blev alldeles lugnt*)

VEM ÄR HAN? Inte bara spetälskan viker för Jesus, liksom förflamningssjukdomen, febern och demonerna – t.o.m. naturkrafterna lyder hans bud. Matteus vill nog att vi ska se *urkyrkan* i scenen med den lilla båten. Den var kanske mer förföljd än vi vet. I Jesu sällskap levde man under rävarnas nivå (se läsningen igår). Ibland fick man ta sig över sjön till avlägsna hedniska trakter (som här). Ja, varför? En annan förklaring än *flykt* är svår att se, Jesu rörelses ledningsgrupp tvingades gå under jorden då och då. Men Jesus är märkligt trygg mitt i alltihop. Likt en jagad räv lyckas han ändå hitta vila överallt, om det så är i en båt under en riskabel färd. Lärjungarna – vi – kan vara trygga i tron: om Jesus tillåter att det stormar kring kyrkan så är det aldrig för att låta henne gå under. Det sker för att vi ska få känna av hans styrka när han räddar. Inkarnationens mysterium avbildas här: Frälsaren är *sann Gud och sann människa* – han har stormen i sin hand (= är Gud) men behöver sova som vi (= är människa). Den som styr allt har blivit en av oss! Vilken tröst! Säg, vem är han? GUD är han.

Han som har gjort Sjustjärnorna och Orion, som förvandlar mörker till morgon och låter dagen mörkna till natt, som kallar på havets vatten och låter det strömma över jorden – Herren är hans namn (Amos 5:8).

ONSDAGEN I 13 VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **Am 5:14-15, 21-24** (*Må rättfärdigheten flöda lik en bäck som aldrig sinar*)

Herren är här fullständigt anti-liturgisk. Han äcklas av våra gudstjänster, vår andliga musik, våra hängivna uppoffringar *om vi inte också engagerar oss i kamp mot sociala orättvisor*. Börja göra så, än finns det tid. *Kanske* (v. 15) finner Gud då behag i dina böner.

Evangelium: **Matt 8:28-34** (*Har du kommit hit för att plåga demonerna i förtid?*)

Vi är i hedniskt område men får inte veta varför. *Lik* var orena för judar (jfr ”gravarna”, v. 28). Svinen var orena djur, att tvingas sköta sådana var närmast botten av elände (den förlorade sonens tragik i Luk 15:15-16; jfr Matt 7:6; 2 Pet 2:22). Ännu orenare var

demonerna. En kuslig plats! Demonerna är ren ondska, deras öde är beseglat i och med Jesu ankomst, och det vet de (v. 29). Djävulspacket kallar Jesus för "Guds Son" (v. 29) länge innan någon människa (dvs. Petrus i Matt 16:16) bekänner det öppet. Jesus är djupt gripen av att se den skada demonerna gjort på människorna. Han äcklas av dem, hans knappa befallning visar det: *Ge er iväg!* (v. 32). De orena andarna vill ha en frist innan domedagen och får det. De får gömma sig i svinen och rusar alla dit. Det sker inte på något ordnat sätt utan blir till rent kaos, som om alla knuffas och vill först i mål (demoner hatar tydligen också varandra), men ingen vet var bromsarna finns, och så glider hela fanskapet ut över branten och ner i sjön. De paniska svindemonerna är en lätt komisk bild av *ondskans självdestruktivitet*, men också en varning till alla som genom att bli slavar under synden ("bli som svin") välkomnar ondskan. De riskerar dras med i djupet. De hedniska herdarna vill att Jesus ska försvinna. Apostlarna, som alla var judar, måste ha ryckt till. Fattar de där typerna inte att Jesus har botat två besatta och fördrivit demonerna och med dem djur som är orena? Kan man älska svin mer än Jesus?

Berättelsen finns utförligare och ännu mer dramatiskt i Markus evangelium (Mark 5:1-20). Demonerna har där *militära* drag ("Legion", deras namn, är en romersk arméenheter, 5:9). Varför? Ja, och vad ville Jesus där egentligen? Varför skrevs berättelsen? Är den en variant av temat "Den gode herden söker de förlorade fåren"? Varför måste svinen lida? Fick herdarna ersättning? Så mycket vi inte kan svara på.

Inte ens i den mörkaste dal fruktar jag något ont, ty du är med mig... (Ps 23:4).

TORSDAGEN I 13 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Am 7:10-17** (*Profetera för mitt folk*)

I nordriket Israel fanns en helgedom åt Gud i Bet-El. Överprästen där står inte ut med Amos predikningar. Han inser att Amos kräver ändringar i både religion och samhällsekonomi och anmäler honom till kungen för omstörtande verksamhet och kupplaner. Amos försvarar ödmjukt sina predikningar: egentligen är han ingen profet, men Gud ville att han skulle gå till Israels folk och förkunna som han gör. Han har ingen annan legitimation än den att Gud har sagt att han skulle predika hans vilja. De hotfulla orden som Amos tar till i v. 17 vill utverka *omvändelse*. Så är det även när kyrkan ålägger bot eller straff. Det är för att få oss att ändra kurs.

Evangelium: **Matt 9:1-8** (*De prisade Gud, som hade gett sådan makt åt människorna*)

Hos Markus är denna händelse mer omständligt berättad (Mark 2:1-12). Matteus låter mot slutet ett av sina favoritteman skymta, *kyrkan*: det heter ju i v. 8 att Gud har gett *människor* (pluralis) fullmakt att förlåta synder (*botens sakrament*, jfr Joh 20:23, se övriga fullmakter i Matt 10:8; 16:19; 18:18; 28:19-20). Tanken att en människa kan förlåta synder är helt främmande för de skriftlärdade. Varje synd innebär ju ett kränkande av Gud, alltså kan bara Gud förlåta, tänker de. De har mer rätt än de vet om: Jesus ÄR Gud

som förlåter, men den förklaringen kan de inte rymma. När Jesus bevisar den makt Gud har gett honom genom att bota den förklamade mannen blir alla förskräckta. Folket börjar jubla, de skriftlärdade däremot stelnar till, vi får ingen reaktion från deras sida. Mannen som bars dit står där som nyskapad: utan synd och på egna ben, botad i själ och kropp. Vad han måste ha känt!

Markus och Lukas har i sina versioner en underhållande detalj: den lame kunde först inte bäras in för allt folket, vännerna fick bryta sig in genom taket (Mark 2:3 f; Luk 5:18). För dem handlar berättelsen också om hur entusiastiska människorna var i Galileen. Matteus tema här är enbart *rätten att ge absolution*. Det övriga skalas bort.

Han fyller mitt liv med allt gott, och jag blir ung på nytt som en örn (Ps 103:5).
--

FREDAGEN I 13 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Am 8:4-6, 9-12** (*Jag skall sända en hunger efter att höra Herrens ord*)

Sekulariseringens förödande effekter beskrivs här, redan på 700-talet f.Kr! Kyrkoårets heliga dagar är bara "röda dagar", säger man – affärerna vill hålla öppet för att tjäna mer. Och varför inte kamouflera varornas innehåll med missvisande inpackningar så att de ser bättre ut? Varför inte höja priset när efterfrågan är stor? Varför inte sänka lönerna om efterfrågan på jobb är stor? (jfr *Katolska kyrkans katekes*, nr 2409). Men rätt som de råa kapitalisterna skålar och skrålar slår Herren till. Hjärtinfarkten. Börskraschen. Cancern. Skilmässan. V. 11-12: förvirrade och rädda vandrare de runt och runt i den gråa askan efter illusionernas brand. En gång fanns det en mening. "Kan vi inte... hur gör man om man vill be en bön? Har någon en bibel eller nåt? Inte? Jaha. Nej, det var inget..."

Evangelium: **Matt 9:9-13** (*Barmhärtighet vill jag se och inte offer*)

Tullindrivaren *Matteus*, som fornkyrkan tillskriver detta evangelium, kallas i parallellversionerna Markus och Lukas (Mark 2:14; Luk 5:27) för *Levi*. Det var inte ovanligt med två namn i dåtiden (som Paulus och Saulus). Han kallas att bli lärjunge och senare apostel. Varför väljer Jesus en så hatad person? Tullindrivarna tjänade Roms intressen och pressade sina landsmän på pengar. De var – precis som prostituerade – inte välkomna i synagogorna (jfr Luk 19:1-10; Matt 21:31f). Fariseerna ser att Jesus nu äter i ett sådant sällskap. De blir så förargade att de inte ens kan se Jesus i ansiktet utan vänder sig med sin fråga till lärjungarna: **VARFÖR GÖR HAN SÅ?** Jesus, som ju är där, lägger sig i och presenterar sig som *själarnas läkare*. Citatet i v. 13 från Hos 6:6 (jfr Matt 12:7; 23:23) förklarar Jesu måltidsgemenskap med syndare: de är Guds älskade men sjuka barn. Av samma skäl är vi syndare i dag bjudna till hans måltid som är **eukaristin**. Vi går inte till mässan för att vi är bättre än andra människor utan just för att vi inte är det! I kön fram till kommunionen går *patienter som söker sig till sin läkare*. Stegen är inte alltid lätta. Här krävs ödmjukhet, insikt om sin synd och en tillit som den Matteus hade.

Förslag till fredagsoffer: I dag vill jag vara vänlig mot någon som ingen bryr sig om.

LÖRDAGEN I 13 VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **Am 9:11-15** (*Jag skall plantera mitt folk i deras eget land*)

Under nästan 200 år har Guds folk nu varit splittrade i nordriket Israel och sydriket Juda. Men såren ska helas! (v. 11-12). Det återförenade riket ska flöda av mjölk och honung (= bli som det lättodlade, bördiga Skåne). Överflödet i v. 15 kan dock aldrig förverkligas här på jorden. Amos ser mer än det jordiska, utlovade landet: **himlen**.

Evangelium: **Matt 9:14-17** (*Bröllopsgästerna kan inte sörja så länge brudgummen är hos dem*)

Att fasta är att uttrycka sorg eller göra bot. Jesu närvaro var *fest*. Det var en *glad nyhet* (evangelium) han kom med och då fanns det inte plats för sorg. En bröllopskortege och ett begravningsfölje är två olika verkligheter. Jesus kallar sig för *Brudgummen* – det är lika provocerande som när han förlåter synder i Guds namn. I den rabbinska utläggningen av kärlekspoesin i *Höga Visan* är brudgummen Gud själv som älskar sitt folk (samma tanke hos profeterna, Hos kap.2-3; Jes 54:5; 62:5; Jer 2:2). Ingen kung har gjort anspråk på en sådan roll, inte ens Messias skulle göra det.

Att Jesus kan vara *sann Gud och sann människa* på en gång kräver ett helt nytt sätt att tänka – detta menar Jesus med liknelsen om gammalt och nytt som inte passar ihop (v. 16-17). Gud är inte underkastad våra föreställningar om hur Messias ska vara – han kan välja att bli det själv, genom sitt Ords, sin Sons människoblivande. Gud måste inte leva upp till våra förväntningar. Att kapitulera inför *det* är den nya utgångspunkten: om kritikerna skulle släppa fördomarna och försöka anta att Jesus har rätt, då skulle de se vart det leder. Apostlarna gjorde så och blev inte besvikna.

Matteus visar i slutet av v. 17 att Jesu inte vill förkasta det gamla. Det ska *bevaras*, hör vi. Det gamla är bra och motsägs inte av det nya utan uppfylls av det och ryms i det (jfr Matt 13:52). Matteus citerar i Bergspredikan Jesu väldigt positiva ord om Moselagens bestående värde (Matt 5:17-19). Den helige Augustinus sade: "Nya testamentet ligger dolt i det gamla, och Gamla testamentet avslöjas i det nya".

Varje skriftlärdd som har blivit himmelrikets lärjunge är alltså som en välbärgad man som ur sitt förråd kan ta fram både nytt och gammalt (Matt 13:52).